

การดำเนินงานการเสริมสร้างธรรมาภิบาลในท้องถิ่นของสภาพัฒนาการเมือง

The Operation to Strengthen Good Governance of Local Government by the Political Development Council

ชาดิชัย อุดมกิจมงคล (Chardchai Udomkijmongkol) ¹

¹ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นผลจากการดำเนินโครงการเสริมสร้างธรรมาภิบาลในท้องถิ่น ของคณะกรรมการธรรมาภิบาลทางการเมืองและการบริหาร สภาพัฒนาการเมือง สืบเนื่องจากปัญหาการบริหารจัดการภาครัฐ อาทิ การทุจริตประพฤติดมิชอบ การทุจริตการเลือกตั้งหรือเพื่อเข้าสู่ตำแหน่ง ระบบอุปถัมภ์ที่ไร้จิตสำนึกความรับผิดชอบ ส่งผลให้ประเทศไทยประสบปัญหาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม จึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นโดยหลักธรรมาภิบาล คณะกรรมการฯ จึงจัดทำและดำเนินโครงการเสริมสร้างธรรมาภิบาลในท้องถิ่นขึ้นโดยคัดเลือกพื้นที่ดำเนินงานนำร่อง 7 ตำบล จัดกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล และให้ท้องถิ่นนำหลักธรรมาภิบาลไปแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นให้เป็นรูปธรรม พร้อมสนับสนุนงบประมาณเพื่อดำเนินการ ผลการดำเนินงานพบว่า มีการเปลี่ยนแปลงด้านการมีส่วนร่วมจากหลายภาคส่วนในพื้นที่มากขึ้น เพื่อร่วมแก้ไขปัญหา ลดความขัดแย้งจากการแตกแยกทางความคิด เป็นการร่วมคิดร่วมปฏิบัติ ทำให้เกิดการพึ่งพาตนเองในการแก้ไขปัญหาของชุมชนโดยไม่ต้องรอความช่วยเหลือจากภาครัฐอย่างเดียว ทำให้ประชาชนมีจิตสำนึกและรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น จากการร่วมกันแก้ไขปัญหาท้องถิ่นของตนเอง เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และมีข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนั้น ควรมีการขยายผลการจัดกิจกรรมโครงการ การประสานงานกับกระทรวงมหาดไทย การประสานความร่วมมือกับคณะกรรมการธรรมาภิบาลจังหวัด และกระทรวงศึกษาธิการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังธรรมาภิบาลแก่เยาวชนซึ่งเป็นอนาคตของชาติ

คำสำคัญ : การเสริมสร้าง, ธรรมาภิบาล, สภาพัฒนาการเมือง

Abstract

This article presented the result of the good governance encouragement and strengthening in local government project by the Committee of Political Governance and Administration, Political Development Council. Due to many problems relating to government management sector, such as corruption, misconduct, election fraud, patronizing system without conscious responsibility, Thailand was therefore facing problems in many aspects, namely in economics, social, political and environment, which

needed be addressed to with good governance. Thus the committee had established the good governance encouragement and strengthening in local government project. In this, 7 sub-districts were selected as a pilot area. Activities to encourage and enhance the understanding of good governance were held and local government were given the task, as well as financial support, of tackling problems in their areas with good governance principles. The operation result found that there were more participation from various sectors in order to solve the problems and conflicts of opinions. As a result, the communities were more self-reliant in solving local conflicts without having to wait solely for the government's assistance. From this, community members had more public mind and responsibility to the society from participating in solving their local conflicts, which also stimulated knowledge seeking and idea sharing among the locals. Hence this project should be expanded and collaborated with the Ministry of Interior, the Board of Provincial Good Governance and the Ministry of Education to add the good governance principles in the curriculum to cultivate the youth for the future of the nation.

Keywords : Strengthening, Good Governance, Political Development Council

บทนำ

160

ปัจจุบันสังคมไทยกำลังประสบปัญหาการบริหารจัดการหลายด้าน อาทิ การทุจริตประพฤติมิชอบ การทุจริตการเลือกตั้งหรือเพื่อเข้าสู่ตำแหน่ง ระบบอุปถัมภ์ที่ไร้จิตสำนึกความรับผิดชอบ ส่งผลให้ประเทศไทยประสบปัญหาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม เป็นผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของประชาชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น หลักการบริหารจัดการที่ประเทศไทยได้นำมาประยุกต์ใช้คือ หลักธรรมาภิบาล

หลักธรรมาภิบาล หรือหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีมี 6 ด้าน ประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความรับผิดชอบ หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม และหลักความคุ้มค่า การบริหารงานที่ก่อให้เกิดประโยชน์สุขของประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ในภารกิจ มีประสิทธิภาพคุ้มค่า ไม่มีขั้นตอนการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น มีการปรับปรุงภารกิจให้ทันต่อสถานการณ์ ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวก ตอบสนองความต้องการ และมีการประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ ว่าหากสังคมไทยมีการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล จะทำให้สังคมไทยมีสภาพดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

สภาพพัฒนาการเมืองจัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 78 (7) กำหนดให้รัฐต้องมีแผนพัฒนาการเมือง รวมทั้งจัดให้มีสภาพพัฒนาการเมืองที่เป็นอิสระเพื่อติดตามสอดส่องให้มีการปฏิบัติตามแผนอย่างเคร่งครัด ต่อมาได้มีการตราพระราชบัญญัติสภาพพัฒนาการเมือง พ.ศ. 2551 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการเมืองในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ และเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งทางการเมือง

ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ด้านการส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐและแผนพัฒนาการเมืองบรรลุผล สภาพพัฒนาการเมืองจึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการธรรมาภิบาลทางการเมืองและการบริหารขึ้น โดยมีหน้าที่หลักในการเสริมสร้างวัฒนธรรมอันดีทางการเมือง วิถีชีวิตประชาธิปไตย และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนทางการเมือง และการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ส่งเสริมและพัฒนาธรรมาภิบาลทางการเมืองและการบริหารของสถาบันการเมืองและองค์กร

การดำเนินงานตามวัตถุประสงค์การเสริมสร้างธรรมาภิบาลในท้องถิ่น

ในการเสริมสร้างธรรมาภิบาลทางการเมืองและการบริหารของสถาบันการเมืองและองค์กรนั้น คณะกรรมการฯ เห็นตรงกันว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นรากฐานของชุมชนในหลักการประชาธิปไตย ดังนั้นการปกครองตนเอง และการกระจายอำนาจโดยการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในท้องถิ่นอย่างใกล้ชิดนั้น หากมีการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีหรือธรรมาภิบาล ก็จะทำให้การเมืองไทยพัฒนาสู่ความเข้มแข็งและยั่งยืนได้ คณะกรรมการฯ จึงจัดทำและดำเนินโครงการเสริมสร้างธรรมาภิบาลในท้องถิ่นขึ้น โดยคัดเลือกพื้นที่นำร่องเพื่อดำเนินงาน 7 ตำบล เพื่อจัดกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล และให้ท้องถิ่นนำหลักธรรมาภิบาลไปแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นให้เป็นรูปธรรม โดยสนับสนุนงบประมาณดำเนินการพื้นที่ละ 50,000 บาท พื้นที่ 7 ตำบล ประกอบด้วย

1. องค์การบริหารส่วนตำบลดอนแดง อำเภอขามเฒ่า จ.ลพบุรี จัดทำโครงการพัฒนาศักยภาพเยาวชนรุ่นใหม่รวมใจด้านยาเสพติด
2. องค์การบริหารส่วนตำบลทอ อำเภอบางบาล จ.สุพรรณบุรี จัดทำโครงการส่งเสริมเยาวชนสร้างเครือข่ายคนดีศรีทอ จังหวัดสุพรรณบุรี
3. องค์การบริหารส่วนตำบลเหล่า อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม จัดทำโครงการจัดการขยะอย่างเป็นระบบโดยใช้หลักธรรมาภิบาลนำการปฏิบัติ
4. เทศบาลตำบลเกาะขวาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี จัดทำโครงการป้องกันและแก้ไขปัญหาผลกระทบจากกลิ่นรบกวนโดยยึดหลักธรรมาภิบาล
5. เทศบาลตำบลหนองพลับ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จัดทำโครงการสืบสานดนตรีไทยด้านภัยยาเสพติด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
6. องค์การบริหารส่วนตำบลปุโย อำเภอสุไหงโกก จังหวัดนราธิวาส จัดทำโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะชุมชน จังหวัดนราธิวาส
7. เทศบาลตำบลสวนดอกไม้ อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี จัดทำโครงการพัฒนานโยบายสาธารณะด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม จังหวัดสระบุรี

ผลการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ

การดำเนินการเสริมสร้างธรรมาภิบาลในท้องถิ่น แต่ละพื้นที่ได้นำหลักธรรมาภิบาลมาเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหา บางพื้นที่ใช้หลักธรรมาภิบาลทุกด้าน และบางพื้นที่ใช้เพียงบางด้าน ซึ่งเป็นไปตามสถานการณ์ของโครงการในพื้นที่ ผลการดำเนินงานพบว่า มีการเปลี่ยนแปลงด้านการมีส่วนร่วมมากขึ้น จากหลายภาคส่วนในพื้นที่เพื่อร่วมแก้ไขปัญหา ลดความขัดแย้งจากการแตกแยกทางความคิด เป็นการร่วมคิดร่วมปฏิบัติ เกิดการพึ่งพาตนเองในการแก้ไขปัญหาของชุมชนโดยไม่ต้องรอความช่วยเหลือจากภาครัฐอย่างเดียว ประชาชนมีจิตสาธารณะและรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น ร่วมกันแก้ไขปัญหาท้องถิ่นของตนเอง เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีความเข้าใจในการนำหลักธรรมาภิบาลมาประยุกต์ใช้ว่าเป็นหลักการสำคัญในการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ซึ่งก่อนหน้านี้บางคนไม่เคยทราบหรือไม่เคยรับรู้มาก่อน

อย่างไรก็ตามการดำเนินงานในพื้นที่แม้จะเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่คาดหวัง แต่ก็มีปัญหาอุปสรรคหลายประการ อาทิ ผลกระทบจากนโยบายประชานิยมของรัฐบาลเพื่อการพัฒนาประเทศ ทำให้สังคมชนบทบางส่วนไม่ช่วยเหลือตนเองหรือพึ่งพาตนเอง รอคอยการช่วยเหลือจากภาครัฐและนักการเมือง เป็นอุปสรรคต่อการสร้างความรู้ความเข้าใจในค่านิยมตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีหรือธรรมาภิบาล ปัญหาอุปสรรคอีกประการหนึ่งคือผู้นำชุมชนท้องถิ่นและผู้นำท้องที่บางคนยังขาดความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมาภิบาล การประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติ และยังยึดติดกับการสั่งการตามสายการบังคับบัญชา เข้าทำนอง “ทางการเขาสั่งมาว่า”

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของประชาชนจากการมีส่วนร่วมโครงการในพื้นที่เพื่อนำหลักธรรมาภิบาลไปขยายผลต่อ มีดังนี้ หลักธรรมาภิบาลเป็นหลักสำคัญในการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ตั้งแต่ระดับกลุ่ม องค์กร หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ถึงระดับประเทศ เป็นหัวใจหรือค่านิยมการจัดการที่ดีของผู้นำนักการเมือง ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ของรัฐ แต่ความเป็นจริงในปัจจุบันนี้หลักธรรมาภิบาลกลับถูกละเลยไม่นำไปปฏิบัติ ดังนั้นจึงควรกำหนดเป็นหลักสูตรของนักเรียนนักศึกษาในทุกระดับ ควรมีการเผยแพร่หลักธรรมาภิบาลในองค์กร สถาบันรากฐานในระดับหมู่บ้าน ตำบลทั่วประเทศ ควรมีการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานให้มีส่วนร่วมหรือต่อยอดโครงการเสริมสร้างธรรมาภิบาลในท้องถิ่น ควรมีการเชื่อมโยงกับคณะกรรมการธรรมาภิบาลจังหวัดเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนา และควรหนุนเสริมด้านงบประมาณให้คณะทำงานเครือข่ายธรรมาภิบาลเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะจากการดำเนินโครงการ

จากผลการดำเนินงานโครงการเสริมสร้างธรรมาภิบาลในท้องถิ่น คณะกรรมการธรรมาภิบาลทางการเมืองและการบริหาร มีข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้

1. ควรขยายผลการจัดกิจกรรมโครงการไปยังพื้นที่อื่นให้มากขึ้น เพื่อให้ให้นักการเมือง เจ้าหน้าที่ของรัฐ และประชาชนเห็นความสำคัญและประโยชน์ของส่วนรวมโดยนำหลักธรรมาภิบาลไปปฏิบัติ

2. สภาพพัฒนาการเมืองควรประสานงานกับกระทรวงมหาดไทยให้จัดทำและผลิตเอกสารเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลสู่การปฏิบัติเพื่อเผยแพร่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ท้องที่ และประชาชนเพื่อจะได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ธรรมาภิบาล และเพิ่มการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น

3. สภาพพัฒนาการเมืองควรประสานความร่วมมือกับสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักที่แต่งตั้งคณะกรรมการธรรมาภิบาลจังหวัด และดำเนินการในทุกจังหวัดเพื่อเสริมสร้างและส่งเสริมธรรมาภิบาลในงานของคณะกรรมการธรรมาภิบาลจังหวัดให้เกิดความร่วมมือกับองค์กร สถาบันที่เกี่ยวข้อง ดำเนินงานให้เกิดประโยชน์สุขของประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจอย่างจริงจังเป็นรูปธรรม

4. สภาพพัฒนาการเมืองควรทำหน้าที่เชิงรุกโดยประสานความร่วมมือกับมูลนิธิประเทศไทยใสสะอาด สถาบันการเมือง สถาบันการปกครอง ในการดำเนินงานเสริมสร้างธรรมาภิบาล

5. สภาพพัฒนาการเมืองควรจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายต่อรัฐบาลและกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อนำหลักธรรมาภิบาลเข้าเป็นเนื้อหาหนึ่งในการเรียนการสอนทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษาเพื่อปลูกฝังธรรมาภิบาลให้แก่เยาวชนซึ่งจะเป็นอนาคตของชาติต่อไป

บทสรุป

จากอดีตถึงปัจจุบัน ปัญหาสำคัญประการหนึ่งที่สังคมไทยประสบมาโดยตลอด คือระบบการเมืองและการบริหาร ที่มีการปฏิบัติในลักษณะให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ส่วนตนหรือพรรคพวกมากกว่าประโยชน์สาธารณะ งบประมาณของแผ่นดินทั้งจากราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นถูกส่งผ่านนโยบายสู่โครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจ และสังคม โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในภารกิจ มีประสิทธิภาพคุ้มค่า เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนแต่ยังไม่ได้ผลเท่าที่ควรจะเป็น เพราะการขาดความรู้ความสามารถในการดำเนินการตามหลักธรรมาภิบาล มีผลทำให้เกิดความเสียหายและสูญเสียผลประโยชน์ของสาธารณะ มีช่องว่างในการติดตามและตรวจสอบภายใน ขาดความชัดเจนในการปฏิบัติ ส่งผลต่อการทุจริตและประพฤติมิชอบได้โดยง่าย แก่งแย่งผลประโยชน์ เกิดการแตกแยกความสามัคคีตั้งแต่ระดับชุมชนจนถึงระดับชาติ

แนวทางการพัฒนาการเมืองและการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลจะต้องปรับรูปแบบการทำงานให้มีลักษณะบูรณาการ แสวงหาความร่วมมือและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมติดตามในการตรวจสอบทางการเมืองและการบริหารให้เป็นไปตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ซึ่งประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความรับผิดชอบ หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม และหลักความคุ้มค่า ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขต่อประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ในภารกิจ มีประสิทธิภาพคุ้มค่า ลดขั้นตอนการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น ปรับปรุงภารกิจให้ทันต่อสถานการณ์ ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกตอบสนองความต้องการ และมีการประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ ด้วยเหตุผลดังกล่าว การดำเนินงานเสริมสร้างธรรมาภิบาลในท้องถิ่น จึงควรเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลเพื่อนำไปสู่การดำเนินงานในอันที่จะทำให้ท้องถิ่นเกิดความเข้มแข็ง บรรลุวัตถุประสงค์การเสริมสร้างธรรมาภิบาลในท้องถิ่น มีการสร้างเครือข่ายธรรมาภิบาล รวมทั้งพัฒนารูปแบบ กลไก และวิธีการทำงานเชิง

บูรณาการในท้องถิ่น โดยคาดหวังว่าหากสังคมไทยมีการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล จะทำให้สังคมมีสภาพที่ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการธรรมาภิบาลทางการเมืองและการบริหาร สถาบันพัฒนาการเมือง. (2556). **ถอดบทเรียนการเสริมสร้างธรรมาภิบาลในท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.

References

The board governance of politic and administration, Political Development Council. (2013). **Take lessons to strengthen local governance**. Bangkok : The publisher of the cabinet and the government gazette.